

Evlenmemiş ve Evlenip Boşanmış Bireylerin Evliliğe Yükledikleri Anlam

Selma TEKİN^{1}, Melek İPEK²*

ÖZ

Bu çalışmada öncelikle evlenmemiş ve evlenip boşanmış bireylerin evliliğe yükledikleri anlam sorgulanmakta olup her iki grubun evliliğe yükledikleri anlam arasında bir farklılığın olup olmadığı irdelenmektedir. Çalışma aynı zamanda bireylerin cinsiyet, yaş, eğitim durumu, meslek, aylık gelir ve yaşanan ortam değişkenlerine bağlı olarak evliliğe yükledikleri anlamın farklılaşıp farklılaşmadığına da dikkat çekmeyi amaçlamıştır. Öncelikle konuyla ilgili bir literatür çalışması yapılmış, ardından nicel olarak tasarlanan araştırma, evreni İstanbul Bakırköy ilçesinde, rastlantısal örneklem yoluyla seçilen 181 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada sosyodemografik bilgi formu ile birlikte Özabacı, Körük ve Kara (2018) (1) tarafından geçerlilik güvenilirlik çalışması gerçekleştirilen Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği (EYAÖ) kullanılmıştır. EYAÖ'ü 5'li likert tipinde 31 soru ve dokuz alt faktörden oluşmuştur. Bu faktörlerden altısı (işlevsellik, bağlılık, yakınlık, tamamlayıcılık, çaba ve iş birliği) ölçek bazında olumlu, üçü ise (engellenmişlik, risk ve uyum beklentisi) olumsuz olarak anlamlandırılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular, hiç evlenmemiş ve evlenip boşanmış bireyler arasında istatistiksel olarak, evliliğe yüklenen anlam arasında anlamlı bir farkın olmadığını göstermiştir. Bunun yanı sıra, medeni durum, cinsiyet, yaş ve yaşanan ortam değişkenleri EYAÖ'ü alt faktör analizlerinde farklılıklar gösterirken, diğer değişkenlerden, meslek, gelir durumu ve eğitim seviyesi ise katılımcıların evliliğe yüklediği anlam üzerine farklılıklar göstermemektedir.

Anahtar Kelimeler: *Evlilik, Anlam, Beklenti.*

^{1*}*Istanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Aile Danışmanlığı Bölümü,*

Sorumlu Yazar / Corresponding author: tekin798@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2955-5048>

²*Dr. Öğr. Üyesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü,*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4039-9517>

Makale Geliş Tarihi / Received: 14.1.2020 – Makale Kabul Tarihi / Accepted: 3.4.2020

Doi Num: 10.17932/IAU.ASD.2015.007/asd_v06i2002

The Meaning Attributed to Marriage by Individuals who are Divorced or Unmarried

ABSTRACT

This research examines the meaning attributed to marriage between two groups consisting of unmarried and divorced individuals and it explores the meaning of marriage among these two groups. The study also aims to draw attention to the differences in the meaning of marriage depending on the variables of gender, age, education level, profession, monthly income and living environment. Firstly, a literature review was conducted thematically. Subsequently, a scale was conducted in Bakırköy district of Istanbul, which is a quantitative research area, with randomly selected 181 participants. In the study, together with sociodemographic information form, the meaning scale attributed to marriage (SMM) that performed validity and reliability study which was conducted by Özabacı, Bellows and Kara on 2018 was used.(1) SMM consists of 31 questions and nine sub-factors in the quintet Likert type. Six of these factors (functionality, commitment, intimacy, complementarity, endeavor and cooperation) were positive on a scale basis, while three (frustration, risk and expectation of compliance) were negative. The findings in the study shows that statistically, there was no significant difference between people who had never been married and who had been married and divorced, concerning the meaning attributed to the marriage. However, while gender, age and environment variables differ in sub-factor analyses, other variables such as occupation, income status and education level do not differ on the meaning attributed to marriage.

Keywords: *Marriage, Meaning, Expectation.*

Giriş

Toplumdan topluma değişen ve buna bağlı olarak farklı algılar ve değerlerle yürütülen evliliğe ve evliliğin biçimine etki eden birçok faktör bulunmaktadır. Bu etkiler, toplumsal ve çevresel olduğu kadar kişinin yaş, cinsiyet, gelir, eğitim düzeyi, meslek gibi sosyo-demografik profiline bağlı olarak değişebilmektedir. Bütün bu etkilere eşlik eden evliliğin, başarılı ya da başarısız oluşunu belirleyen etmenlerin en önemlisi ise bireylerin evliliğe yüklediği anlamdır. Bireyler, evliliğe yükledikleri anlama uygun bir evlilik süreci gerçekleştirebilirse olumlu bir ruh hali geliştirebilirken, beklenen anlamın yakalanamaması durumunda yaşanan hayal kırıklıkları evlilikleri olumsuz etkileyerek mutsuz evliliklere ya da boşanmalara neden olabilmektedir. Bu doğrultuda evliliğe yüklenen anlamın evlilik sürecinde oldukça önemli bir yeri olduğu düşünülmektedir. Ancak evliliğe yüklenen anlamın bu deneyimi yaşamış ve başarısız olmuş bireylerle daha önce bu deneyimi yaşamamış bireyler arasında farklı olup olmadığına dair bir analizin yapılması da evlilik sürecinin boyutları hakkında önemli bilgiler sağlayacaktır.

Bireylerin genel olarak evlilik kurumuna yükledikleri anlam, zihinlerinde oluşturdukları imgelerle biçimlenmektedir. Bir başka deyişle, kişilerin evliliğe yükledikleri anlam, evlilik sürecinden aldıkları ödüller ile evliliğin devamı için ödedikleri bedellere göre şekillenmektedir (Özabacı, Körük ve Kara, 2018). Evliliği anlama çabasında oldukça önemli olduğu düşünülen bireylerin evlilikle ilgili kendi öznel düşünce, algı ve anlam düzeylerinin incelenmesi bu doğrultuda büyük önem taşımaktadır. Evliliğe yüklenen anlamın biraz daha somutlaşmış hali olarak “beklenti” kavramı da anlam içeriğinde düşünülebilir. Beklenti; Türk Dil Kurumu’nca (2011), “gerçekleşmesi beklenen şey” olarak tanımlanmaktadır (TDK., 2019). Evliliğin kendisi başlangıçta çoğu insan için bir beklentiler dizisi iken; evlendikten sonra oluşan ortak ve bireysel beklentilerde evlilik sürecini önemli derecede etkilemektedir. Evliliğin devamında ya da evliliğin başarısızlıkla sonuçlanarak bitirilmesinde önemli bir etken olarak düşünülen bireylerin evliliğe yükledikleri anlamın irdelenmesi bütün kriterlerin dışında ayrı bir boyut oluşturmaktadır.

Bu doğrultuda çalışmanın, evlilikle ilgili daha kişisel ve gerçekçi beklentiler oluşturulması konusunda ve ayrıca aile danışmanlığı mesleğinde danışanların evliliğe yüklenen anlam değerlendirmesi boyutunda katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Evlilik

Tezer'e göre, evlilik; hukuksal olarak da onaylanan iki kişinin, yasal, duygusal ve ekonomik olarak hayatlarını birleştirmesi ve toplum tarafından benimsenen, kendine ait çeşitli sınırları olan toplumsal bir kurumdur (Tezer, 1994). Kısa bir tanımla evlilik; geçmiş deneyimleri, yetiştikleri aile yapıları ile kültürel ve ekonomik düzeyleri farklı olan iki kişinin hayatlarını birleştirmeye karar vermesi de denilebilir.

Evliliği etkileyen faktörlerin çeşitliliği her evliliği kendi içinde ve içinde bulunduğu topluma göre, değerlendirmeyi gerektirmektedir. Evlilik her ne kadar içinde bulunan topluma göre şekillense de işlevi, bütün toplumlar için hep aynı kalmaktadır. Ancak evliliğin değerleri; toplumların kendi kültürlerinin bir uzantısı olsa da her birey kendi tutum ve beklentilerini evliliğe taşıyarak öznellemektedir.

Evlilikte uyum ise; farklı kişilik özelliklerine sahip kişilerin sürekli devinim içinde olan toplumsal koşullara uyum sağlamaları, yaşadıkları problemleri uzlaşarak çözmeleri, birbirleriyle olumlu bir şekilde iletişim kurmaları, aralarında sağlıklı bir etkileşim sisteminin olması, mutlu olma ve ortak hedeflere erişim için kurmuş oldukları birliktelik olarak tanımlanmıştır. Evlilikte eşlerin aralarındaki uyumun oluşması; kişilerin mutlu, iyi, huzurlu bir aile ortamı oluşturmasını etkileyen önemli bir faktör olarak yer almaktadır. Bireyler, sahip oldukları veya sonradan kazanmış oldukları iletişim becerileri ve etkileşim güçleri ile evliliklerini uyumlu ya da uyumsuz düzeye taşıyabilirler. Ulaşmış oldukları bu düzey onların evlilikten elde edecekleri doyumun, huzurun, sevginin ve mutluluğun düzeyini etkilemektedir (Kaya ve Cin, 2019). Yapılan birçok çalışmada, evlilikte benzer kişilik özelliklerine sahip olan eşlerin evlilik uyumlarının ve evlilik doyumlarının, kişilikleri birbirinden farklı olan eşlerden daha fazla olduğu bulunmuştur (Yıldırım ve Canatan, 2009). Farklı özelliklere sahip kişiler genellikle birbirlerini tamamlar fonksiyonlarda ve rollerde olabilmektedir. Evlilik uyumu çoğu zaman evlilik mutluluğu ile beraber cinsel olarak doyum, eşler arasında olumlu iletişim örüntüleri ve eğer

yeniden evlenilecek olursa yine aynı kişiyle evlenme isteği gibi çeşitli evlilik uyumu ölçütleriyle belirlenmektedir (Collins ve Coltrone, 1991).

Evlilikte Roller

Evliliklerde genellikle toplumsal cinsiyet temelinde her bireyin kendine ait çeşitli rolleri bulunmaktadır. Bunlar kadın için anne ve eş, erkek içinse baba ve eş olmak gibi rollerdir (Ergeshkyzy, 2012). Evlenen bireyler, yaşamları boyunca kendilerine eşlik edecek biriyle hayatlarını birleştirme kararı aldıkları için evliliğe ait ilk rol “eş” olmak rolüdür. Evlilikte başlayan rol dağılımı, aslında çiftlerin evlenmeden çok daha önce bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde kanıksayıp içselleştirdiği tutumlardır. Özellikle kendi ailesinde gördüğü ve benimsediği eş ve ebeveyn modelini kendi evliliğine taşımaktadır.

Evlilikte kişilere yüklenen roller zamanla değişime uğramaktadır. İkel toplumlarda erkeğin rolü, karısı ve çocuklarını; gelebilecek saldırı ve tehlikelerden korumak, savunma yapmak ve geçimlerini sağlamaktan ibaretken; modern toplumlarda bu rollere, çocuğunun eğitimine destek olmak, evdeki iş bölümünde yer almak, ailesini sosyal ve kültürel olarak daha iyi bir düzeye yükseltmek, eşine destek olmak gibi çeşitli roller eklenmiştir. Kadının rolü de ilkel toplumlarda doğurganlık ve evin işin yapmak iken; modern toplumlarda bu rollere ek olarak para kazanmak, eğitim sahibi olup çocuğuna belli düzeyde eğitim verebilmek, iyi bir anne ve eş olmak, çocuğun psiko-sosyal eğitimine ve ev içi çeşitli konularda destek olmak gibi farklı roller eklenmiştir (Demirtaş, 2004).

Evliliklerde kadın ve erkeğin evliliğe ve çocuklarına karşı rolleri olduğu gibi, çocukların da anne ve babasına karşı çeşitli rolleri bulunmaktadır. Bu rollerin kapsamı aileden aileye, kültürden kültüre ve toplumdan topluma değişiklik göstermektedir.

Evlilik Türleri ve Türkiye’de Görülen Evlenme Şekilleri

Evlilik ve aile çeşitleri beş başlık altında sınıflandırılabilir. Bunlar; oturlan yer, eş sayısı, eşin seçildiği grup, otorite ilişkileri, soy ve secere şeklinde sınıflandırılabilir (Kul, 2019).

Toplumsal değişim süreçlerini etkileyen birçok unsur vardır. Her toplum kendi sürecini farklı yaşar. Türkiye’ye bakıldığında zaman, yaşanan değişimin izlerinin pek çok kurumda olduğu gibi evlilik kurumu içinde de

görmek mümkündür. Örneğin; kültürel etkileşimin fazla olduğu gelişmiş bölgeler ile gelişmemiş bölgelerde evlenme şekilleri de farklılaşmaktadır. Sezen (2005)'in araştırmasına göre ülkemizde 33 çeşit evlenme şekli bulunmaktadır. Bu evlenme şekillerinden günümüzde hâlâ yaygın olarak görülenlerden bazıları şunlardır (Sezen, 2005);

Görücü Usulü Evlilik; Anadolu'da yaygın olan, geleneksel bir evlenme biçimidir. Evlenecek gencin, akrabalarının belirlediği ve onay verdiği kişi ile evlenmesidir. Burada kadının güzelliğine, huyuna ve ev işlerindeki becerilerine bakılır.

Kız Kaçırarak (Düğünsüz) Evlilik; evlenmek isteyen bireylerden birinin ailesi ya da her ikisinin ailesinin, evlenmelerine izin vermemesi sonucunda meydana gelen bir evlenme şeklidir. Baskıcı ebeveyn tutumlarının görüldüğü ailelerde çoğunlukla görülmektedir.

Taygeldi Evliliği; çocuklu dul bir erkekle, çocuklu dul bir kadının çocuklarının ve kendilerinin yaşamlarını birleştirerek evlenmesiyle meydana gelen evliliktir. Kadın ve erkeğin daha önceki evliliklerinden olan çocuklarına “taygeldi” denir. Bu evlilik toplum tarafından desteklenir.

Kuma Getirme Evliliği; eskiden yaygın olmasına rağmen günümüzde gelişmiş bölgelerde fazla rastlanmayan ama gelişmemiş bölgelerde hâlâ devam etmekte olan bir evlenme şeklidir.

Yakın Akraba Evliliği; Türkiye’de evli çiftlerin üçte birinin birbirleri ile yakın akraba oldukları ifade edilmekte ve akraba eşlerin %80’inin kardeş çocuğu oldukları belirtilmektedir (Timur, 1979).

Türkiye İstatistik Kurumu (2012), verilerine göre bu oran %23.3 olarak bildirilmiştir. Günümüzde eskisi kadar yaygın olmasa da gelişmemiş bazı bölgelerde sık rastlanılan bir evlilik şeklidir (Tuik, 2012).

Anlaşarak Evlenme; sosyokültürel ve sosyoekonomik yönden gelişmiş kesimlerde yaygın bir şekilde görülen evlenme şeklidir. Çiftlerin belli bir süre arkadaşlık yaptıktan sonra birbirlerini tanıyarak gerçekleştirdikleri evliliktir. Sezen’e göre, evlilik türleri toplumun yapısına ve kültürüne göre farklılıklar içermektedir (Sezen, 2005).

Televizyon ve İnternet Evliliği; televizyon kanallarında yayınlanan “evlilik programları” ile internet “evlilik ve arkadaşlık siteleri” vasıtasıyla aranan eş özelliklerine uygun birini bulup evlenme şeklindedir.

Evlilik Beklentileri

Beklenti, bir olayın veya durumun sonunda istenen, gerçekleşmesi ümit edilen bir olgudur. Beklenti, çeşitli durumlar karşısında olması istenen, olması beklenen değerlerden oluşmaktadır. Her toplumda ve hatta aynı toplumda yaşayan insanların beklentileri farklı boyutlarda ve farklı şekillerde olabilmektedir. Beklentiler insanların tercihleri ve yaşamlarını nasıl sürdürmeleri gerektiğini belirlemede önemli bir etkidir. Bu yüzden gerçekçi beklentilere sahip olmayan kişiler hayal kırıklıkları yaşayarak umutsuzluğa düşebilirler.

Beklenti, kişilerin hayatlarının daha kaliteli olması için yapılan planların ara basamaklarıdır. Yanlış beklentiler yanlış hedeflere neden olabilir. Beklentiler sınıf ve hedef temelli olarak ikiye ayrılır. Sınıf temelli beklentiler; davranışsal ve kuralsal eğilime bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Davranışsal eğilime bağlı olan beklentiler, grup üyelerinin benzer davranışsal eğilimleri kabullenmesine ilişkin inanç ve düşüncüyü yansıtır. Bu beklentiler, hedef kişinin ait olduğu grup üyeleri ile yaşanmış olan olayların sonucunda ortaya konan kognitif çıkarsamalarıdır. Kuralsal beklentiler, koşulsal sınırlara sahiptir ve topluma ait kural ve onayla ilgilidir. Kuralsal beklentiler, kişiye diğer bireyleri değerlendirip incelemek üzere bir beklenti çerçevesi sunar. Bazen insanlardan, sergilemesini umduğumuz davranış modelleri vardır. Eğer kişi umduğumuz bu davranışları sergilemezse bir sosyal yaptırımla karşılaşabilir. Hedef temelli beklentiler ise aynı kişiye ilişkin geçmiş izlenimlerin genelleyiş derecesine göre farklılık gösterir (Demirtaş, 2004).

Beklentiler kişinin kendisine ait kişisel özelliklerinden ve içinde yaşadığı toplumdan etkilenecek şekilde şekillenir. Kişisel beklentileri etkileyen unsurlar; aile, yaş, eğitim, cinsiyet, kişisel deneyimler ve coğrafyadır (Çelik, 2006). Toplumsal beklentiler ise, yazılı ve zorunlu olmamasına rağmen yaptırım gücünün yüksek olduğu gelenek ve göreneklere uygun davranış modelleridir. Toplumsal beklentiler, kişiyle ilgili üretilmiş olan imajlarla da ilgilidir. Toplum beklentisi, aynı zamanda bireyler, kurum ve kuruluşlar için, yani bütün olarak bir toplum için, insanların ne yapabileceğiyle ilgili özümsemelerle içselleştirilmiş sosyal normdur (Hasegaw, 2007).

Her birey kendi evlilik beklentilerini gerçekleştirmek üzere evlenir. Larson ve Holman (1994)'a göre evlilik öncesi bireylerin değerleri, davranışları, inançları ve cinsiyet rollerine ilişkin mitleri, evlilik kalitesi ve istikrarının belirleyicisidir (Demirtaş, 2004). İnsanlar yaşamları boyunca diğer insanlara yönelik beklenti ve tutum geliştirmektedirler. Beklentiler, ortaya koydukları sonuçları nedeniyle de önemli bir konuma sahiptir. Beklentilerin davranışa (hem algılayan kişinin kendine ait davranışlarına hem de hedef kişiye ait davranışlara) ve duyguya yön verme gücü bulunur.

Evliliğe Yüklenen Anlam

Evliliğin içeriğini anlamada beklentilerle birlikte bazı kriterlerin yanında bireylerin evlilikle ilgili kendi öznel algılarının ve evliliğe yükladıkları anlamın önemli bir yeri vardır. Bireylerin herhangi bir konuya atfettiği anlamın davranışlarına da yansıtacağı düşünüldüğünde; evliliğe yüklenen anlamın evliliğin yönünü ve yapısını belirleyebileceği söylenebilir. Evlilik doyumunu ile ilgili yükleme kuramının açıkladığı konulardan birisi de eşlerin evliliklerde yaşamış oldukları hoşnutsuzluğu genel olarak eşe yüklenmesidir. Bireylerin evliliğe iki tür yükleme yaptığını söyleyen Aylıkçı, bunları nedensel ve dışsal yüklemeler olarak açıklamaktadır (Aylıkçı, 2018). Nedensel yüklemeler, içsel olup bireyin kendisine ait tutum ve motivasyonu ile ilgilidir. Dışsal yüklemeler ise çevre ile toplumsal dayatmaları içerir.

Sembolik etkileşim yaklaşımı, anlam yüklemenin ve evliliğe yüklenen anlamların insan yaşantısındaki önemini anlaşılması konusunda önemli bir çerçeve çizmektedir. Sembolik etkileşimcilik; bireyler tarafından ve bireylerin birbirleriyle etkileşimleri yolu ile içinde bulunulan dünyada var olan “şeyler”e anlam yüklemeleri yoluyla sosyal davranışın meydana geldiğini savunan felsefi bir görüştür. Semboller yaklaşımın en önemli kavramlarıdır. Çünkü bireyler hayatlarını ve çevrelerini sembollere dayanarak şekillendirir ve anlamlandırır. Bu semboller elle tutulabilen nesnelere olabileceği gibi mimik, dil, jestler de olabilmektedir. Yaşamı anlamlandırma “şeyler”e yüklenen anlamlardan dolayı önem taşımaktadır (Özalp, 2015). Sembolik etkileşimciliğe göre bireyler, “şeyler”e yükladıkları anlamlarla eylem gerçekleştirirler (Şenol, 2017).

Evliliğe ilişkin anlamlandırmalar; kişilik özelliklere, aile yapısı ve aile ilişkilerine, sosyal çevreye, kültüre ve geçmiş yaşantılara bağlı olarak bireyin zihninde şekillenebilmektedir. Birey evliliği kendi kişilik özellikleri

çerçevesinde anlamlandırabilir. Kişi duygusal bir kişilik yapısına sahipse evliliğe yüklediği anlam daha romantik unsurlardan oluşacaktır. Aile yapısı ve aile içi ilişkiler de anlam yükleme konusunda kilit rol oynamaktadır (Yazıcı, 2019). Evliliğe yönelik düşünmeye başlayan bir kişi ilk olarak kendi anne ve babasının evliliğinden etkilenebilir. Bu bağlamda aralarında sağlam ve güçlü bir evlilik bağı olan ebeveynlerin çocukları evliliğe dair daha olumlu bakış açıları geliştirebilir ve evliliğe yüklediği anlam da daha olumlu olabilir. Fakat güçlü bağlara sahip olmayan ebeveynlerin çocukları evlilik hakkında olumsuz düşüncelere sahip olabilir (Burç, 2018). Ayrıca boşanmış çiftlerin çocuklarının evliliğe yönelik anlamlandırmalarının ve evlilikten beklentilerinin olumsuz yönde olduğu yapılmış araştırmalarca ortaya konulmuştur (Maden, 2015). Bireyin sosyal çevresinin de evliliğe yüklediği anlamda önemli etkisi vardır. Yakın çevresinde mutlu ve devam eden evlilikler gören birey, evliliğe daha olumlu anlamlar yüklemektedir.

Bireylerin evlilik öncesinde, evliliğe dair görüşleri ve evliliğe yükledikleri anlamlar evliliğin nasıl ilerleyeceğine dair ciddi ipuçları verebilir. Çünkü birey, inançlarını davranışına yansıtır. Böylece evliliğe olumlu anlam yükleyen bir kişinin evlilikten sağlayacağı doyumun yüksek, olumsuz anlamlar yükleyen kişinin ise evlilikten sağlayacağı doyumun düşük olacağı düşünülebilir (Mohammadi ve Soleymani, 2017). İçinde bulunulan kültür, birçok olguya anlam yüklemede kilit rol oynadığı gibi evlilik üzerinde de son derece etkilidir. Türk kültüründe evlilik yalnızca iki kişinin hayatlarını birleştirmesinden ibaret değildir (Yalçın, 2014). Aynı zamanda evlenen iki kişinin aileleri arasında da gerçekleşen bir olgudur ve bu konuda, akrabalık ilişkileriyle benzeyen bir toplumsal algı bulunmaktadır (Özabacı, Körük ve Kara, 2018). Bu nedenle Türk kültürü içerisinde bireyler, evliliğe daha toplumsal bir anlam yükleme potansiyelindedirler.

Ayrıca bireylerin geçmiş yaşantıları, deneyim ve travmaları evliliğe anlam yüklemede belirleyici olabilir. Geçmişinde olumsuz sonuçlanan birtakım romantik ilişkileri bulunan bir kişi evliliğe daha olumsuz anlamlar yükleyebilir (Yıldız, 2017).

Evlenmeye karar veren bireylerin evliliğe yükledikleri anlamların paralel olması da önem taşımaktadır. Kadın ve erkeğin evliliği anlamlandırma şeklinin benzer olması, evliliğin sağlamlığı ve evlilikten sağlanacak doyum açısından önemlidir (Yalçın, 2014). Evliliği olumlu anlamlandıran

iki kişinin evlilikten beklentileri de benzer ve olumlu olacağından sağlıklı ve başarılı bir evlilik gerçekleştirmeleri olasıdır. Ters durumda evliliğe yüklenen anlamın çok farklı olduğu bir evlilikte, evlilikten beklentiler farklı olacağından bireyler arasında geçimsizlik ve uyumsuzluk ortaya çıkabilir ve evlilik boşanma ile sonlanabilir (Özabacı, Körük ve Kara).

TUIK verilerine göre 2017 yılında Türkiye’de boşanma sayısı önceki yıllara oranla %10,9 artarak 142 bin 448 olmuştur. Sonlanan evliliklerin 139 bin 481 adedi geçimsizlik nedeniyledir. Bu anlamda evliliklerin başarısı ve devamında önemli bir unsur olan evliliğin eşler tarafından nasıl anlamlandırıldığı konusunda evliliğe bireylerce yüklenen öznel anlamların anlaşılması, sosyal ve kişisel yapıların belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu, 2017).

Yöntem

Bu araştırma saptanan hipotezlerin yanıtına ulaşmak amacıyla, belirli bir evrende alınan örneklerden sayısal veri elde eden ve bu verileri istatistiksel olarak çözümleyerek genelleleyen nicel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evreni İstanbul ili, Bakırköy ilçesi olup evrenden kartopu örnekleme yöntemi kullanılarak toplamda 181 katılımcı araştırmaya alınmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni bireylerin evliliğe yükledikleri anlam düzeyidir. Bağımsız değişkenler ise katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile evlenmemiş ve evlenip boşanmış olmalarıdır. Çalışmada literatür taramasının ardından araştırmacı tarafından hazırlanan sosyo-demografik bilgi formu ve Özabacı, Körük ve Kara tarafından geçerlilik güvenilirlik çalışması yapılan ölçek kullanılmıştır. Sosyo-demografik bilgi formunda bireylerin; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, çalışma durumu, meslek, gelir düzeyleri, yaşadıkları ortam ve çocuk sahibi olma durumlarına yönelik sorular yer almaktadır. Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeği (EYAÖ) 5’li likert tipinde 31 soru ve dokuz alt faktörden oluşan ölçektir. Bu faktörler sırası ile; işlevsellik, bağlılık, yakınlık, tamamlayıcılık, engellenmişlik, çaba, işbirliği, risk ve uyum beklentisi olarak isimlendirilmiştir. Bu faktörlerin altısı ölçek boyutunda olumlu (işlevsellik, bağlılık, yakınlık, tamamlayıcılık, çaba ve işbirliği), üçü de olumsuz (engellenmişlik risk ve uyum beklentisi) anlama sahiptir. Ölçekten evliliğe yüklenen pozitif anlam puanı ve negatif anlam puanı olmak üzere iki genel toplam puan alınmakta olup her bir faktör de kendi içerisinde puanlanmaktadır.

Bulgular

Tablo 1: Evlenmemiş ve Evlenip Boşanmış Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam Düzeyinin Demografik Özelliklere göre Farklılık Analizi T test

		Frekans	Yüzde			Frekans	Yüzde
Medeni Durumu	Hiç Evlenmemiş	100	55,2	Cinsiyet	Kadın	106	58,6
	Evlenip Boşanmış	81	44,8		Erkek	75	41,4
	Toplam	181	100,0		Total	181	100,0
Yaş	18-24 Yaş	23	12,7	Eğitim Durumu	İlkokul	9	5,0
	25-29 Yaş	26	14,4		Ortaokul	4	2,2
	30-39 Yaş	63	34,8		Lise	24	13,3
	40-49 Yaş	56	30,9		Yüksekokul	15	8,3
	50 ve üzeri	13	7,2		Üniversite	98	54,1
	Total	181	100,0		Yüksek Lisans ve üzeri	31	17,1
					Total	181	100,0
Meslek	Özel Sektör	76	42,0	Gelir Düzeyi	1200-1500 TL	21	11,6
	Kamu	64	35,4		1501--2000 TL	12	6,6
	Serbest Meslek / Esnaf	32	17,7		2001-3000 TL	33	18,2
	Emekli	2	1,1		3001-4000 TL	21	11,6
	Ev Hanımı	2	1,1		4001-5000 TL	41	22,7
	Öğrenci	5	2,8		5001 TL ve üzeri	53	29,3
	Total	181	100,0		Total	181	100,0
Yaşanılan Ortam	Ailemle	89	49,2	Çalışma Durumu	çalışıyor	150	82,9
	Yalnız	69	38,1		çalışmıyor	31	17,1
	Diğer	23	12,7		Total	181	100,0
	Total	181	100,0				

Katılımcıların tabloya göre dağılımları şöyledir;

%55,2'si hiç evlenmemiş, %44,8'i evlenip boşanmıştır. Cinsiyete göre, %58,6'sı kadın, %41,4'ü erkek katılımcıdır. Yaş dağılımı ise %34,8'i; 30-39 yaş aralığı, %30,9'u; 40-49 yaş aralığı ve %7,2'si 50 yaş ve üzeridir. Eğitim durumuna göre %54,1'i üniversite, %17,1'i yüksek lisans ve üzeri olup %13,3 lise, %2,2'si ortaokul mezunlarından oluşmaktadır. Katılımcıların %82,9'u halen çalışmakta olup %17,1'i ise çalışmamaktadır. Meslek dağılımı ise %42'si özel sektör, %35,4'ü kamu, %17,7'si serbest, %2,8'i öğrenci ve %1,1'i emekli ve ev hanımıdır. Gelir durumu aralığı %29,3'ü 5001 TL ve üzeri, %22,7'si 4001-5000 TL, %18,2'si 2001-3000 TL, %11,6'sı 1200-1500 TL ve 2001-3000 TL, %6,6'sı 1501-2000 TL aralığındadır. Yaşanılan ortam olarak %49,2'si aile ile %38,1'i ise yalnız yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 2: Evlenmemiş ve Evlenip Boşanmış Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam
Alt Faktörlerin Medeni Duruma Göre Farklılık Analizi

EYAÖ Alt faktörleri	Medeni Durum	N	Ort.	Std. Sapma	t	Sig.p.
İşlevsellik	Hiç Evlenmemiş	100	2,98	,77	1,06	0,29
	Evlenip Boşanmış	81	2,85	,91		
Yakınlık	Hiç Evlenmemiş	100	4,17	,90	1,16	0,24
	Evlenip Boşanmış	81	3,99	1,09		
Engellenmişlik	Hiç Evlenmemiş	100	2,60	,96	-0,61	0,53
	Evlenip Boşanmış	81	2,69	1,05		
İş birliği	Hiç Evlenmemiş	100	4,33	,63	2,07	0,03
	Evlenip Boşanmış	81	4,11	,75		

Çaba	Hiç Evlenmemiş	100	4,10	,86	1,60	0,11
	Evlenip Boşanmış	81	3,88	,94		
Tamamlayıcılık	Hiç Evlenmemiş	100	3,81	,83	2,18	0,03
	Evlenip Boşanmış	81	3,51	1,00		
Uyum Beklentisi	Hiç Evlenmemiş	100	3,04	,75	0,61	0,53
	Evlenip Boşanmış	81	2,96	,78		
Risk	Hiç Evlenmemiş	100	3,38	,97	0,95	0,34
	Evlenip Boşanmış	81	3,24	,99		
Bağlılık	Hiç Evlenmemiş	100	3,95	,84	1,18	0,23
	Evlenip Boşanmış	81	3,79	1,00		

Evlenmemiş ve evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam alt faktörlerinin, medeni duruma göre farklılık analizi bağımsız T-testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evliliğe yüklenen anlam alt faktörlerinden “iş birliği” ve “tamamlayıcı” alt faktör düzeylerinin medeni duruma göre farklılaştığı ve hiç evlenmemiş olan katılımcıların; “iş birliği” ve “tamamlayıcı” alt faktör düzeylerinin evlenip ayrılanlara göre daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 3: Evlenip Boşanmış Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam Düzeyinin Cinsiyete Göre Farklılık Analizi

	Cinsiyet	N	Ort.	Std. Sapma	t	Sig.p.
Evlenip Boşanmış Katılımcılar	Kadın	62	3,47	,64	-2,13	0,03
	Erkek	38	3,72	,33		

Evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin cinsiyete göre farklılık analizi bağımsız T-testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı, evlenip boşanan erkeklerin kadınlara göre evliliğe daha fazla anlam yükledikleri tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05).

Tablo 4: Evlenmemiş Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam Alt Faktörlerinin Cinsiyete Göre Farklılık Analizi

EYAÖ alt faktörleri	Cinsiyetiniz	N	Ort.	Std. Sapma	t	Sig.p.
İşlevsellik	Kadın	44	2,92	,88	0,73	0,46
	Erkek	37	2,77	,95		
Yakınlık	Kadın	44	4,21	,86	1,96	0,05
	Erkek	37	3,73	1,29		
Engellenmişlik	Kadın	44	2,50	,96	-1,89	0,06
	Erkek	37	2,93	1,10		
İş birliği	Kadın	44	4,28	,67	1,09	0,27
	Erkek	37	4,10	,76		
Çaba	Kadın	44	4,04	,87	1,63	0,10
	Erkek	37	3,70	1,01		
Tamamlayıcılık	Kadın	44	3,62	,87	1,10	0,27
	Erkek	37	3,37	1,13		
Uyum Beklentisi	Kadın	44	2,87	,84	-1,18	0,24
	Erkek	37	3,08	,70		
Risk	Kadın	44	3,33	,98	0,89	0,37
	Erkek	37	3,13	1,00		
Bağlılık	Kadın	44	3,99	,82	2,02	0,04
	Erkek	37	3,55	1,14		

Evlenmemiş katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam alt faktörlerinin cinsiyete göre farklılık analizi bağımsız T-testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evliliğe yüklenen anlam alt faktörlerinden “Bağlılık” alt faktör düzeyinin cinsiyete göre farklılaştığı, evlenmemiş kadınların “Bağlılık” alt faktör düzeyinin erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğu tespit

edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Buna göre kadınların erkeklere göre evliliğe bağlılık faktörü açısından daha fazla anlam yükledikleri söylenebilir.

Tablo 5: Evlenip Boşanmış Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam Alt Faktörlerinin Cinsiyete Göre Farklılık Analizi

EYAÖ Alt Faktörleri	Cinsiyetiniz	N	Ort.	Std. Sapma	t	Sig.p.
İşlevsellik	Kadın	62	2,83	,78	-2,48	0,01
	Erkek	38	3,22	,69		
Yakınlık	Kadın	62	4,11	1,05	-0,80	0,42
	Erkek	38	4,26	,58		
Engellenmişlik	Kadın	62	2,39	,961	-2,86	0,00
	Erkek	38	2,94	,88		
İş birliği	Kadın	62	4,26	,72	-1,42	0,15
	Erkek	38	4,44	,43		
Çaba	Kadın	62	4,00	1,00	-1,56	0,12
	Erkek	38	4,27	,51		
Tamamlayıcılık	Kadın	62	3,72	,90	-1,29	0,19
	Erkek	38	3,94	,68		
Uyum Beklentisi	Kadın	62	3,05	,70	0,27	0,78
	Erkek	38	3,01	,83		
Risk	Kadın	62	3,29	1,09	-1,22	0,22
	Erkek	38	3,53	,72		
Bağlılık	Kadın	62	3,91	,95	-0,55	0,58
	Erkek	38	4,01	,65		

Evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam alt faktörlerinin cinsiyete göre farklılık analizi bağımsız T-testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evliliğe yüklenen anlam alt faktörlerinden “İşlevsellik” ve “Engellenmişlik” alt faktör düzeylerinin cinsiyete göre farklılaştığı, evlenip boşanmış erkeklerin işlevsellik ve engellenmişlik alt boyut düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Buna göre erkek katılımcılar evliliğe işlevsellik yönünden olumlu bir anlam yüklerken; engellenmişlik yönüne de negatif bir anlam yüklemektedirler.

Tablo 6: Evlenmemiş Katılımcıların Evliliğe Yükladıkları Anlam Alt Faktörlerinin Yaş Aralıklarına Göre Farklılık Analizi

EYAÖ Alt Faktörleri	Yaş	N	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.p.
İşlevsellik	25-29 Yaş	3	2,50	1,04	0,61	0,60
	30-39 Yaş	24	2,75	,91		
	40-49 Yaş	44	2,85	,86		
	50 ve üzeri	10	3,16	1,12		
	Toplam	81	2,85	,91		
Yakınlık	25-29 Yaş	3	4,33	1,15	1,00	0,39
	30-39 Yaş	24	4,29	,88		
	40-49 Yaş	44	3,84	1,16		
	50 ve üzeri	10	3,83	1,22		
	Toplam	81	3,99	1,09		
Engellenmişlik	25-29 Yaş	3	3,22	1,67	0,55	0,64
	30-39 Yaş	24	2,59	1,14		
	40-49 Yaş	44	2,65	1,00		
	50 ve üzeri	10	2,96	,89		
	Toplam	81	2,69	1,05		
İş birliği	25-29 Yaş**	3	5,00	,00	5,22	0,00
	30-39 Yaş	24	4,50	,62		
	40-49 Yaş	44	4,10	,68		
	50 ve üzeri*	10	3,70	,75		
	Toplam	81	4,20	,71		
Çaba	25-29 Yaş	3	4,33	1,15	0,92	0,43
	30-39 Yaş	24	4,10	,85		
	40-49 Yaş	44	3,77	,99		
	50 ve üzeri	10	3,75	,88		
	Toplam	81	3,88	,94		

Tamamlayıcılık	25-29 Yaş	3	4,25	1,29	1,92	0,13
	30-39 Yaş	24	3,79	,99		
	40-49 Yaş	44	3,29	,88		
	50 ve üzeri	10	3,57	1,27		
	Toplam	81	3,51	1,00		
Uyum Beklentisi	25-29 Yaş	3	3,00	,00	0,75	0,52
	30-39 Yaş	24	2,81	,84		
	40-49 Yaş	44	2,98	,69		
	50 ve üzeri	10	3,25	1,08		
	Toplam	81	2,96	,78		
Risk	25-29 Yaş	3	3,44	1,38	0,89	0,44
	30-39 Yaş	24	2,98	,99		
	40-49 Yaş	44	3,38	,972		
	50 ve üzeri	10	3,16	,99		
	Toplam	81	3,24	,99		
Bağlılık	25-29 Yaş	3	4,33	,61	0,90	0,44
	30-39 Yaş	24	4,00	1,03		
	40-49 Yaş	44	3,68	,97		
	50 ve üzeri	10	3,62	1,15		
	Toplam	81	3,79	1,00		

Evlenmemiş katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam alt faktörlerinin yaşa göre farklılık analizi tek yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evlenmemiş katılımcıların evliliğe yüklediği anlam alt faktörlerinden “İş birliği” düzeyinin yaşa göre farklılaştığı tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Söz konusu farklılığın hangi yaş grupları arasında meydana geldiğinin tespiti için yapılan post-hoc (Tukey testi) analizine göre; 25-29 yaş aralığındaki katılımcıların iş birliği alt faktör düzeyi 50 yaş ve üzeri katılımcılara göre, daha yüksek düzeydedir.

Tablo 7: Evlenmemiş ve Evlenip Boşanmış Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam Düzeyinin Eğitim Durumuna Göre Farklılık Analizi

	Eğitim durumu	N	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.p.
Evlenmemiş Katılımcılar	İlkokul	6	3,47	,88	0,99	0,42
	Ortaokul	3	3,20	1,46		
	Lise	13	3,73	,41		
	Yüksekokul	4	3,66	,314		
	Üniversite	41	3,35	,66		
	Yüksek Lisans ve üzeri	14	3,26	,64		
	Toplam	81	3,41	,67		
Evlenip Boşanmış Katılımcılar	İlkokul	3	3,72	1,54	0,86	0,50
	Ortaokul	1	4,16	.		
	Lise	11	3,28	,84		
	Yüksekokul	11	3,63	,48		
	Üniversite	57	3,59	,49		
	Yüksek Lisans ve üzeri	17	3,57	,32		
	Toplam	100	3,57	,56		

Evlenmemiş ve evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin, eğitim durumuna göre farklılık analizi tek yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin eğitim durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 8: Evlenmemiş ve Evlenip Boşanmış Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam Düzeyinin Çalışma Durumuna Göre Farklılık Analizi

	Çalışma Durumu	N	Ort.	Std. Sapma	t	Sig.p.
Evlenmemiş katılımcılar	Çalışıyor	68	3,38	0,65	-1,20	0,23
	Çalışmıyor	13	3,62	0,76		
Evlenip boşanmış katılımcılar	Çalışıyor	82	3,54	0,59	-1,14	0,25
	Çalışmıyor	18	3,70	0,34		

Evlenmemiş ve evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin, çalışma durumuna göre farklılık analizi bağımsız T-testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda, katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin çalışma durumlarına göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 9: Evlenmemiş ve Evlenip Boşanmış Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam Düzeyinin Mesleklere Göre Farklılık Analizi

		N	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.p.
Evlenmemiş Katılımcılar	Özel Sektör	42	3,39	,71	2,08	0,09
	Kamu	23	3,60	,38		
	Serbest Meslek / Esnaf	12	3,04	,84		
	Emekli	2	3,37	,25		
	Ev Hanımı	2	4,14	,47		
	Toplam	81	3,41	,671		

Evlenip boşanmış Katılımcılar	Özel Sektör	34	3,50	,75	0,39	0,75
	Kamu	41	3,57	,51		
	Serbest Meslek / Esnaf	20	3,62	,24		
	Emekli	5	3,75	,22		
	Ev Hanımı	100	3,57	,56		
	Toplam					

Evlenmemiş ve evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin mesleklere göre farklılık analizi tek yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda, katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin mesleklere farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 10: Evlenmemiş ve Evlenip Boşanmış Katılımcıların Evliliğe Yükledikleri Anlam Düzeyinin Gelir Durumlarına Göre Farklılık Analizi

	Gelir	N	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.p.
Evlenmemiş Katılımcılar	1200-1500 TL	6	3,12	1,00	1,17	0,33
	1501-2000 TL	1	4,48	.		
	2001-3000 TL	10	3,62	,37		
	3001-4000 TL	9	3,60	,75		
	4001-5000 TL	20	3,41	,62		
	5001 TL ve üzeri	35	3,33	,67		
	Toplam	81	3,41	,67		

Evlenip boşanmış Katılımcılar	1200-1500 TL	15	3,51	,51	0,920	0,471
	1501--2000 TL	11	3,64	1,05		
	2001-3000 TL	23	3,39	,66		
	3001-4000 TL	12	3,76	,36		
	4001-5000 TL	21	3,65	,36		
	5001 TL ve üzeri	18	3,56	,23		
	Toplam	100	3,57	,56		

Evlenmemiş ve evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin gelir durumuna göre farklılık analizi tek yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda, katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam düzeyinin gelir durumuna göre farklılık göstermediği tespit edilmiştir (Sig.p. > 0,05).

Tablo 11: Evlenmemiş Katılımcıların Evliliğe Yükladıkları Anlam Alt Faktörlerinin Yaşanan Ortama göre Farklılık Analizi

EYAÖ Alt Faktörler	Yaşanılan Ortam	N	Ort.	Std. Sapma	F	Sig.p.
İşlevsellik	Ailemle**	23	3,13	,98	3,33	0,04
	Yalnız	42	2,87	,86		
	Diğer*	16	2,38	,80		
	Toplam	81	2,85	,91		
Yakınlık	Ailemle	23	4,28	,81	1,36	0,26
	Yalnız	42	3,93	1,18		
	Diğer	16	3,72	1,18		
	Toplam	81	3,99	1,09		
Engellenmişlik	Ailemle	23	2,46	1,05	0,81	0,44
	Yalnız	42	2,80	1,08		
	Diğer	16	2,77	,95		
	Toplam	81	2,69	1,05		
İş birliği	Ailemle	23	4,17	,77	1,02	0,36
	Yalnız	42	4,29	,65		
	Diğer	16	4,00	,79		
	Toplam	81	4,20	,71		
Çaba	Ailemle	23	4,06	,87	1,37	0,25
	Yalnız	42	3,91	,96		
	Diğer	16	3,56	,99		
	Toplam	81	3,88	,94		
Tamamlayıcılık	Ailemle	23	3,79	,99	2,26	0,11
	Yalnız	42	3,51	,98		
	Diğer	16	3,10	,97		
	Toplam	81	3,51	1,00		
Uyum Beklentisi	Ailemle	23	2,84	,90	1,37	0,26
	Yalnız	42	2,92	,76		
	Diğer	16	3,25	,60		
	Toplam	81	2,96	,78		

Risk	Ailemle	23	3,24	,99	0,89	0,41
	Yalnız	42	3,34	,91		
	Diğer	16	2,95	1,18		
	Toplam	81	3,24	,99		
Bağlılık	Ailemle	23	3,97	,84	2,19	0,11
	Yalnız	42	3,86	,99		
	Diğer	16	3,33	1,15		
	Toplam	81	3,79	1,00		

Evlenmemiş katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam alt faktörlerin, yaşanan ortama göre, farklılık analizi, tek yönlü ANOVA testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda evliliğe yüklenen anlam alt faktörlerinden “İşlevsellik” alt faktör düzeyinin yaşanan ortama göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir (Sig.p. < 0,05). Söz konusu farklılığın hangi gruplar arasındaki farklılıktan meydana geldiğinin tespiti için yapılan post-hoc (Tukey testi) analizine göre; ailesiyle yaşayan katılımcılar, EYAÖ’i “İşlevsellik” alt faktör düzeyinin daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir.

Tartışma

Araştırma bulgularına bakıldığında, çalışmanın ana sorusuna aranan yanıt boyutunda; evlenmemiş ve evlenip boşanmış bireylerin, evliliğe yükledikleri anlam arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı belirlenmiştir. Ancak, EYAÖ alt faktörler analizi (Tablo 2) incelendiğinde; evlenmemiş bireylerin evlenip boşanmış bireylere göre, “iş birliği” ve “tamamlayıcı” alt faktör düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. EYAÖ’ne göre; “İş birliği” faktörünün içeriğinde yer alan ölçek soruları; güven, iş birliği ve sabır üzerine iken tamamlayıcı faktör içeriğinde ise; fedakârlık, bütünlük, hoşgörü ve evliliğin ömür boyu sürmesi gerektiği özelliklerine yer verilmiştir. Evlenip boşanmış katılımcıların hiç evlenmemiş katılımcılara göre EYAÖ’i alt faktörlerinden evliliğin iş birliği ve tamamlayıcı olma faktörlerinin daha düşük seviyede olması, bu katılımcıların boşanma ile biten evliliklerinin sonucu olarak değerlendirilebilir. Buna göre; hiç evlenmemiş katılımcıların evliliğe, iş birliği ve tamamlayıcılık düzeyinde pozitif anlam yükledikleri söylenebilir. Her iki grup bağımsız olarak

kendi içinde değerlendirildiği, EYAÖ alt faktörlerinden pozitif anlamların (işlevsellik, bağlılık, yakınlık, tamamlayıcılık, çaba ve iş birliği) yüksek düzeyde, negatif anlamların (engellenmişlik risk ve uyum beklentisi) ise orta düzeyde olduğu görülmektedir. Her iki grubun evliliğe daha olumlu anlam yüklemesi toplumsal olarak evlilik algısının pozitif olduğunun bir göstergesidir.

Bu sonuç ile benzerlik gösteren, Türk ailesinin mutluluk değerlerini ve algısını ortaya koymak amacıyla Aluş ve Selçukkaya, tarafından yapılan araştırmada, katılımcıların %70'nin evlendikten sonra daha mutlu oldukları belirlenmiştir. Araştırmada, evlilik sonrası daha mutlu olduğunu belirten erkeklerin oranı %76, kadınların oranı ise %63'tür. Evlilik sürecinde mutlu olanların toplam oranı %90 civarındadır (Aluş ve Selçukkaya, 2015).

Evlenmemiş katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam alt faktör düzeylerinin cinsiyete göre farklılık analizine (Tablo 4) bakıldığında; erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre evliliğe daha pozitif bir anlam yükledikleri görülmektedir. EYAÖ'ne göre pozitif anlam kabul edilen faktörler; İşlevsellik, bağlılık, yakınlık, tamamlayıcılık, çaba ve iş birliğidir. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik ve Hemşirelik Bölümü öğrencileriyle yapılan bir araştırmaya göre; erkek öğrencilerin evlilik ile ilgili tutumlarının kadın öğrencilere göre daha olumlu olması bu sonucu desteklemektedir (Akbaş, vd. 2019).

Evlenmiş boşanmış katılımcıların cinsiyete göre, evliliğe yükledikleri anlam alt faktör farklılık analizine (Tablo 5) bakıldığında erkek katılımcıların, EYAÖ'ne göre pozitif kabul edilen "işlevsellik" faktörü ile negatif kabul edilen "engellenmişlik" alt faktör düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. İşlevsellik alt faktörü kapsamında yer alan; "evlilik günlük hayatı kolaylaştırır", "evlilik geleceğe bir yatırımdır", "evlilik yaşamı kolaylaştırır", "evlilik hayatı renklendirir", "evlilik hayalleri gerçekleştirir" ve "evlilik hayata anlam katar" ölçek sorularına erkeklerin kadın katılımcılardan daha yüksek oranda katıldıkları görülmektedir. Kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre "evlilik günlük hayatı kolaylaştırır" ve "evlilik yaşamı kolaylaştırır" ölçek sorularına daha düşük düzeyde katılım göstermelerinin ise modernite ile birlikte kadının ev dışında çalışma hayatına katılması ve böylelikle sorumluluklarının artması sebep

gösterilebilir. Özgüven (2009) bir araştırmasında, üniversite öğrencilerine “evlilik deyince akla ilk gelen şey”in ne olduğu sormuş ve öğrencilerin %28’i bu soruya “yuva”, %13’ü “ arkadaşlık” olarak yanıt vermiştir. Evliliğin “sorumluluk” olduğu yanıtını verenlerin çoğunluğunun kadınlar olduğu tespit edilmiştir. EYAÖ’i alt faktör analiz sonuçlarına göre negatif bir anlam olan “engellenmişlik” faktörü içeriğinde yer alan “evlilikte kişisel özgürlük diye bir şey yoktur”, “evlilik kişisel özgürlüklerden vazgeçmektir” ve “evlilik ömür törpüsüdür” ölçek sorularına kadın katılımcılardan daha yüksek düzeyde onay veren erkek katılımcılar, evliliğin özgürlüklerini kısıtlayacağı düşüncesine katılmaktadırlar. Evliliğin hem işlevsellik (pozitif) yönü hem de engellenmişlik (negatif) yönüne anlam yükleyen erkek katılımcıların evlilik ile ilgili yaklaşma ve kaçınma davranışı gösterdiği söylenebilir. Yine aynı verilerde (Tablo 5) evlenmemiş kadın katılımcıların evlenmemiş erkek katılımcılara göre EYAÖ’i alt faktörlerinden olan “bağlılık” düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Bener ve Günay (2012), öğrencilerin evlilik ve aile yaşamına ilişkin tutumlarının, cinsiyet ve sınıf değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı sonucuna varmıştır. Bunun yanında öğrencilerin evlilik ve aile yaşamına olumlu baktıkları, kadın öğrencilerin erkek öğrencilere oranla evliliğe dair, daha geleneksel bakış açılarına sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır (Bener ve Günay, 2012).

Araştırma elde edilen bulgulardan , evlenmemiş katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam alt faktörlerinin yaşa göre analizine (Tablo 6) bakıldığında ise, 25-29 yaş aralığındaki katılımcıların EYAÖ’i alt faktörlerinden “iş birliği” düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. İş birliği alt faktörü içeriğindeki ölçek sorularının “güven”, “iş birliği” ve “sabır” üzerine olması, hiç evlenmemiş 25-29 yaş aralığının diğer yaş aralıklarına göre henüz deneyimlemedikleri evlilik süreci hakkında daha “özverili” ve “pozitif” bir anlam yükledikleri söylenebilir. Pınar (2008), üniversite son sınıf öğrencilerinin evliliğe bakış açılarını belirlemek amacıyla 70 öğrenci ile gerçekleştirdiği çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun evliliği “sorumluluk almak” ve “hayatı paylaşmak” olarak tanımladıkları bilgisi elde edilmiştir.

Bireylerin eğitim durumuna göre evlilik doyumlarının incelendiği bir çalışmada, en yüksek doyumun lise mezunlarının, en düşük doyumunda ilkökul mezunlarının olduğu, üniversite mezunlarının evlilik doyumlarının orta düzeyde olduğunu bulgulamıştır (Pınar, 2008). Çalışmamızda yer alan katılımcıların verileri (Tablo 7) incelendiğinde eğitim durumuna göre “evliliğe yüklenen anlam” düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark çıkmamıştır. Bunun nedeninin ise araştırmanın sınırlılıklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Zira çalışmamızda yer alan katılımcıların eğitim durumu üniversite ve yüksek lisans ağırlıklı olup bu durum çalışmada eğitim durumuna göre bir farklılaşmayı görmeyi sınırlamıştır.

Tablo 11’de, EYAÖ’i alt faktör analiz verilerine göre hiç evlenmemiş ve ailesi ile yaşayan katılımcılar evliliğin “işlevsellik” özelliğine daha çok anlam yükledikleri görülmüştür. EYAÖ’ne göre “işlevsellik” faktörü; evliliğin günlük hayatı ve yaşamı kolaylaştırdığı, hayatı renklendirdiği, hayatı daha anlamlı hale getirdiği, aynı zamanda geleceğe de bir yatırım olduğu yolundaki ölçek sorularını kapsamaktadır. Buna göre ailesi ile yaşayan katılımcıların evliliğin bu yönlerine daha pozitif bir anlam yükledikleri ve bu yöndeki beklentilerinin daha fazla olduğu söylenebilir

Araştırmada yer alan diğer sosyo-demografik özelliklerin genel olarak değerlendirildiğinde; bir işte çalışma ya da çalışmama durumu (Tablo 8), meslek (Tablo 9) ve gelir durumu (Tablo 10) verilerine bakıldığında; evlenmemiş ve evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlamda belirleyici bir değişken olmadığı söylenebilir. Araştırmanın ana sorusuna atıfta ise karşılaştırılması yapılan iki grup arasında bir farkın olmadığı görülmektedir.

Sonuç

Bu çalışmada evlenmemiş ve evlenip boşanmış bireylerin, evliliğe yükledikleri anlam arasında anlamlı bir farkın olup olmadığı sorusuna yanıt aranarak katılımcıların sosyo-demografik özellikleri; cinsiyet, yaş, eğitim seviyesi, çalışma ve çalışmama durumu, meslek, gelir ve yaşanan ortam gibi değişkenlerin “evliliğe yüklenen anlam” üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Evlenmemiş ve evlenip boşanmış bireylerin, EYAÖ doğrultusundaki verileri incelendiğinde, evlenmemiş bireyler ile evlenip boşanmış bireylerin evliliğe yükledikleri anlam arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre evlilik öncesi bireylerin zihinlerindeki evlilik temsilleri ile başarısız bir evliliğin ardından boşanan bireylerin zihinlerindeki evlilik temsilleri arasında bir farkın olmadığı söylenebilir.

Ancak, EYAÖ alt faktörler analizi incelendiğinde ise; evlenmemiş bireylerin evlenip boşanmış bireylere göre, iş birliği ve tamamlayıcı alt faktör düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. EYAÖ’i ölçütüne göre iş birliği ve tamamlayıcı özelliklerin pozitif anlam ifade etmesinden dolayı, hiç evlenmemiş bireylerin evlenip ayrılmış bireylere göre bu faktörler boyutunda evliliğe daha pozitif anlam yükledikleri görülmüştür. Her iki grup kendi içinde incelendiğinde ise, EYAÖ alt faktörlerinden pozitif anlamlar (işlevsellik, bağlılık, yakınlık, tamamlayıcılık, çaba ve iş birliği) yüksek, negatif anlamlar (engellenmişlik, risk ve uyum beklentisi) ise orta düzeydedir.

Cinsiyet açısından evliliğe yüklenen anlamlı alt faktörlerine bakıldığında evlenip boşanmış erkek katılımcıların, kadınlara göre evliliğe daha “pozitif” anlam (işlevsellik, bağlılık, yakınlık, tamamlayıcılık, çaba ve iş birliği) yükledikleri görülmüştür. Aynı şekilde EYAÖ’i alt faktör analiz verileri incelendiğinde erkek katılımcıların, “işlevsellik” (pozitif anlam) ve “engellenmişlik” (negatif anlam) alt faktör düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Buna göre erkeklerin evliliği engellenmişlik olarak gördükleri ama aynı zamanda işlevsellik yönüne de daha fazla anlam yükledikleri tespit edilmiştir. Kadınlar açısından bu konuda belirgin bir değer elde edilememiştir. Aynı şekilde daha önce evlenmemiş katılımcıların evliliğe yükledikleri anlama ilişkin verilerde kadın katılımcıların, EYAÖ’i alt faktörlerinden “bağlılık” düzeyinin yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre evlenmemiş kadınlar için evliliğin önemli anlam düzeylerinden biri bağlılık olarak ortaya çıkmaktadır. Yaş değişkenine göre bakıldığında ise hiç evlenmemiş katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam, verileri (Tablo 6) incelendiğinde, 25-29 yaş aralığında bulunan katılımcıların EYAÖ’i alt faktörlerinden “iş

birliği” konusuna yüksek bir oranda anlam yükledikleri görölmüştür. Bu sonuç doğrultusunda genç yaştaki katılımcıların ileri yaşa oranla evliliğin “iş birliği” yönüne daha fazla anlam yükledikleri görölmüştür. Evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlam, verileri incelendiğinde ise yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görölmemiştir.

Eğitim değişkeni baz alınarak hiç evlenmemiş katılımcıların verileri ve evlenmiş boşanmış katılımcıların verileri (Tablo 7) incelendiğinde ise eğitimin her iki grup açısından da evliliğe yüklenen anlamda belirleyici olmadığı görölmüştür. Sosyo-demografik profilde oldukça önem taşıyan meslek değişkenine göre hiç evlenmemiş katılımcıların ve evlenip boşanmış katılımcıların verileri (Tablo 9) incelendiğinde ise yine istatistiksel olarak anlamlı bir farkın bulunmadığı görölmüştür. Eğitim ve meslek gibi temel değişkenlerin bir uzantısı olarak gelir düzeyine bakıldığında; evlenmemiş ve evlenip boşanmış katılımcıların verileri (Tablo 9) eğitim durumunun evliliğe yüklenen anlamda katılımcılar açısından bir fark yaratmadığını ortaya koymaktadır.

Bireylerin yalnız yaşıyıp yaşamaları ya da bir aile içinde yaşamlarını sürdürüyor olmaları vb. yaşanan ortamın niteliğine göre evliliğe yüklenen anlama bakıldığında ise hiç evlenmemiş ve aileleri ile yaşayan katılımcıların EYAÖ’i alt faktörü olan evliliğin işlevselliği üzerine kurguladıkları anlam düzeyinin yüksek olduğu görölmüştür. Evlenip boşanmış katılımcılar açısından ise yaşanan ortamın, evliliğe yüklenen anlam üzerinde etkisinin olmadığı izlenmiştir.

Araştırmada elde edilen bulgular, sosyo-demografik değişkenlerin, evliliğe yüklenen anlamda ve bu anlamın alt faktör düzeylerinde anlamlı bir değişiklik oluşturmadığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, hiç evlenmemiş ve evlenip boşanmış katılımcıların evliliğe yükledikleri anlamın farklılaşmadığı, anlamlı bir değişiklik göstermediği de gözlenmektedir.

Bu nedenle çalışmanın başında ortaya konulan hipotezlerin birçoğu araştırmamızdan elde edilen bulgularla her ne kadar örtüşmese de her iki grupta özellikle evliliğe yüklenen anlam ölçeği alt faktörleri açısından farklılıkların olduğu belirlenmiştir. Örneğin hiç evlenmemiş katılımcıların, boşanmış katılımcılara göre evliliğin iş birliği ve tamamlayıcı olma

niteliğine daha fazla anlam yüklemeleri düşündürücü bulunmuştur. Yine hiç evlenmemiş kadın katılımcıların, evliliğin bağlılık yönüne vurgu yapmaları evlenip boşanmış kadın katılımcıların ise evliliğin bu yönüne anlamlı bir vurgu yapmamaları önemlidir.

Cinsiyet açısından evliliğe yüklenen anlam alt faktörlerine ilişkin veriler (Tablo 4-5) incelendiğinde evlenip boşanmış erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre, evliliğe daha pozitif anlam yükledikleri görülmektedir. Ayrıca evliliğe yüklenen anlam ölçeğine göre; pozitif kabul edilen “işlevsellik” faktörü ile negatif kabul edilen “engellenmişlik” faktörünün erkek katılımcılarda aynı oranlarda yüksek görülmesi erkeklerin, evlilik ile ilgili olumlu ve olumsuz bir çatışma halinde olduğunu göstermektedir.

Bir duruma bir kişiye ya da bir olguya yüklenen anlam o durum ile ilişkili olan sürecin yönetilmesinde kişiye yön veren bir kavram olarak önemli bir yerde durmaktadır. Evlilik gibi hayatın büyük bir dönemini kapsayan süreç için ise bu kavram daha da önem kazanmaktadır. Bu doğrultuda kişilerin evliliğe yükledikleri anlam konusunun hem evlilik öncesinde hem de evlilik sonrasında irdelenmesi ve evliliğe yüklenen anlamın tüm boyutları ile değerlendirilerek evlilik sürecinin sağlıklı değerlendirilmesinde dikkate alınması önem taşımaktadır.

Türkiye’de evlilik üzerine yapılan çalışmalar ise daha çok evli çiftler üzerinde yoğunlaşmakta olup evlilik öncesi programlar çok sınırlı bir şekilde uygulanmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde evlilik öncesinde bireyleri evliliğe hazırlayacak programlara gereksinim bulunduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu nedenle, evlilikle ilgili konularda bireylerin bilinçlendirilmesi, kişinin evleneceği kişiyi ve evlilik kurumunu daha doğru ve öznel algılayabilmesi için ilgili eğitimlerin verilmesinin bu konuda büyük bir farkındalık yaratacağı ve bireylerin evliliği daha gerçekçi bir şekilde anlamlandırmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çalışmanın sonunda ortaya konacak önerilerin başında ise elde edilen bütün bu veriler ışığında evliliğin anlamı üzerine daha fazla ve daha geniş örneklem grupları ile çalışılarak daha derinlikli bilgilere ulaşılabilecek araştırmaların sayısının artması dileğidir. Bu yönde yapılacak çalışmaların literatüre önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKLAR

- [1] Akbaş, M., Gökyıldız, S.Ş., Köroğlu, O.C. & Öztürk, M. (2019). “Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Durumlarını Etkileyen Faktörler”, *Çukurova Medical Journal Dergisi*, Cilt 44, Sayı 1, Ss. 93-100.
- [2] Aksan, G. (2016). *Evlilik ve Ayrılma: Ailenin Kurulması ve Sona Ermesi Sistemik Aile Sosyolojisi*, (Editör; Mustafa Aydın), Konya, Çizgi Kitabevi, 3.Baskı.
- [3] Aluş, Y. ve Selçukkaya, S. (2015). “Türk Ailesinde Mutluluk Algısı ve Değerleri”, *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, Ss. 151-175.
- [4] Aylıkçı, Ç. (2018). “Evli Bireylerin problemleri İnternet Kullanımı ile Evlilik Doyumu Arasındaki İlişki”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, S. 36.
- [5] Bener, Ö. Ve Günay, G. (2012). “Gençlerin Evlilik ve Aile Yaşamına İlişkin Tutumları”, *Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, Ss. 1-27.
- [6] Burç, P. E. (2018). “Evlilik ve Aile Hayatı Üzerine Gündelik Hayata Sosyo-Kültürel Bir Bakış Açısı”, *Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 13, Ss. 135-141.
- [7] Collins, R. S. & Coltrane, S. (1991). “Sociology Of Marriage And The Family: Gender, Love And Property”, Cilt 4, Sayı 4, Ss. 502-504.
- [8] Çelik, M. (2016). “Evlilik Doyum Ölçeği Geliştirme Çalışması”, Çukurova Üniversitesi Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana, Ss. 60-65.
- [9] Demirtaş, A. (2004). “Sosyal Sınıflandırma, Kişilerarası Beklentiler ve Kendini Doğrulayan Kehanet”, *İletişim Araştırmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 2, Ss. 33-53.
- [10] Ergeshkyzy, A. (2012). “Aile İçi Roller Ve Manevî Yaklaşım”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Ve Din Bilimleri (Din Psikolojisi) Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, S. 82.

[11] Hasegaw, K., Shinohara, C. & Broadbent J. (2007). “The Effects Of ‘Social Expectation’ On The Development of Civil Society in Japan”, *Journal of Civil Society*, Cilt 3, Sayı 2, Ss. 179-203.

[12] <http://www.tdk.gov.tr/> /, Erişim Tarihi: 26 Ağustos 2019.

[13] <http://www.tuik.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 2019.

[14] Kaya, N. & Cin, F., M. (2019). “Kırsal ve Kentsel Alanda Yaşayan Evli Kadınların İlişkilerde Mutluluk, Evlilik Uyumu Ve Evlilik Doyumu Karşılaştırılması ve İncelenmesi”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 18, Sayı 35, Ss. 701-714.

[15] Kul, H. (2019). “Kuşaklara Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar, Romantizm ve Eş Seçimi Tutumları Arasındaki İlişkilerin Araştırılması”, Yüksek Lisans Tezi, Yakın Doğu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Lefkoşa, S.17.

[16] Maden, H. (2015). “Anne Babası Boşanmış Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumu ile Anne Babası Evli Üniversite Öğrencilerinin Evlilik Tutumunun Karşılaştırılması”, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, S.32.

[17] Mohammadi, B. V& Soleymani, A. (2017). “Early Maladaptive Schemas and Marital Satisfaction as Predictors of Marital Commitment”, *International Journal Of Behavioral Sciences*, Cilt 11, Sayı 1, Ss.16-22.

[18] Özabacı, N., Körük, S.Ve Kara, A. (2018). “Evliliğe Yüklenen Anlam Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması”, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 8, Sayı 50, Ss. 235-259.

[19] Özalp, A. (2015). “Sosyal Psikoloji Teorileri Bağlamında İnancın Bieyler ve Gruplar açısından incelenmesi”. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, Ss. 16-18.

[20] Özgüven, İ.,E. (2009). *Evlilik ve Aile Terapisi*, Ankara, Pdr Yayınları, 2. Baskı.

[21] Pınar, G. (2008). “Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğe Bakış Açısı”, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, Cilt 14, Sayı14, Ss. 49-60.

- [22] Sezen, L. (2005). “Türkiye’de Evlenme Biçimleri”, *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, (Prof.Dr. Şinasi Tekin Özel Sayısı), Sayı, 27, Ss.186-193.*
- [23] Şenol, D. (2017). *Sembolik Etkileşimcilik*, Ankara, Net Kitaplık Yayıncılık, 2.Baskı.
- [24] Tezer, E. (1994). “Evlilik ve iş Doyumu: İkili Çatışmalar ve Bazı Demografik Değişkenlerin Rolü”, *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, Cilt 2, Sayı 1, Ss. 57-94.*
- [25] Timur, S. (1979). “Türkiye’de Aile Yapısının Belirleyicileri. Türk Toplumunda Kadın”. Ankara.
- [26] Yalçın, H. (2014). “Evlilik Uyumu İle Sosyo demografik Özellikler Arasındaki İlişki”, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, Ss.250-261.*
- [27] Yazıcı, H. (2019). “Evliliğin Niteliği Olarak Evlilikte Bireyselleşme ve Bütünleşme”, *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi, Cilt 30, Sayı 2, Ss. 606-622.*
- [28] Yıldırım, E. Ve Canatan, K. (2009). *Aile ve Evlilik Türleri, Aile Sosyolojisi*, İstanbul, Açılım Kitap.
- [29] Yıldız, T. G. (2017). *Ailenin Tanımı, Tarihsel Gelişimi ve Aile Çeşitleri*, Ankara, Pegem Akademi, 4. Baskı.
- [30] Yılmaz, K. (2014). “Evlilik Uyumu ve Uyumu Etkileyen Faktörler”, *Eğitim Öğretim Araştırmaları Dergisi, Cilt 3, Sayı 1, Ss. 251-254.*